

YOSHLAR TARBIYASIDA OILANING RO‘LI

Namangan davlat pedagogika instituti

aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Texnologiya talim yonalishi

TXT_AU_25 guruh 1-bosqich talabasi

Turgunova Navbahor Baxtiyor qizi

Ilmiy raxbar: Falsafiy va Tarixiy fanlar kafedراسي

dotsenti falsafa fanlar nomzodi

Zaynobiddinova Naima Inomidinovna

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada yoshlar tarbiyasida oilaning o‘rni, uning jamiyatdagi ahamiyati hamda farzand tarbiyasiga ko‘rsatadigan ta‘siri yoritilgan. Shuningdek, oilaviy muhitning bola shaxsining shakllanishidagi roli, ota-onaning mas‘uliyati va tarbiya jarayonidagi muhim jihatlar tahlil qilingan. Muallif tomonidan sog‘lom va barkamol avlodni tarbiyalashda oilaning o‘rni alohida ta‘kidlangan.

Kalit so‘zlar: oila, tarbiya, yoshlar, ota-ona, ma‘naviyat, axloq, jamiyat, barkamol avlod, ijtimoiy muhit.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается роль семьи в воспитании молодежи, ее значение в обществе и влияние на воспитание детей. Также анализируется роль семейной среды в формировании личности ребенка, ответственность родителей и важные аспекты процесса воспитания. Автор подчеркивает роль семьи в воспитании здорового и гармоничного поколения.

Ключевые слова: семья, воспитание, молодежь, родители, духовность, нравственность, общество, гармоничное поколение, социальная среда.

ANNOTATION

This article discusses the role of the family in the upbringing of youth, its importance in society and its impact on the upbringing of children. It also analyzes the role of the family environment in the formation of the child's personality, the responsibility of parents and important aspects of the upbringing process. The author emphasizes the role of the family in raising a healthy and harmonious generation.

Keywords: family, upbringing, youth, parents, spirituality, morality, society, harmonious generation, social environment.

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan davrda yoshlar tarbiyasi masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Chunki har qanday jamiyatning ertangi kuni, uning taraqqiyoti va barqarorligi aynan bugungi yosh avlodning qanday tarbiya topishiga bevosita bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, yoshlarni har tomonlama barkamol, ma'naviy yetuk, mustaqil fikrlaydigan insonlar qilib tarbiyalash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Yoshlar tarbiyasida turli ijtimoiy institutlar – maktab, mahalla, ommaviy axborot vositalari muhim rol o'ynaydi. Ammo shular orasida oila alohida o'rin egallaydi. Sababi bola dunyoga kelgan ilk kunidanoq aynan oila muhitida ulg'ayadi, birinchi tarbiya va tushunchalarni ota-onasidan oladi. Oila – bu nafaqat yashash joyi, balki insonning shaxs sifatida shakllanishida asosiy maktab hisoblanadi. Oiladagi muhit, ota-onaning o'zaro munosabati, farzandga bo'lgan e'tibor va mehr, berilayotgan tarbiya usullari – bularning barchasi bolaning kelajakdagi xulq-atvori, dunyoqarashi va hayotiy qarashlariga katta ta'sir ko'rsatadi. Agar oilada sog'lom ma'naviy muhit mavjud bo'lsa, farzand ham odobli, mas'uliyatli va jamiyatga foydali inson bo'lib voyaga yetadi¹. Shu bilan birga, hozirgi zamon sharoitida oilaviy tarbiya jarayonida ayrim muammolar ham yuzaga kelmoqda. Ayniqsa, texnologiyalarning keng tarqalishi, ota-onaning bandligi va bolalarga yetarli vaqt ajratilmasligi kabi omillar tarbiyaga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli oilaning tarbiyadagi o'rnini chuqur o'rganish va uni yanada mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

¹ Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.

OILA TUSHUNCHASI VA UNING JAMIYATDAGI O‘RNI

Oila jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim ijtimoiy bo‘g‘ini hisoblanadi. U inson hayotining ajralmas qismi bo‘lib, har bir shaxs aynan oila bag‘rida dunyoga keladi, ulg‘ayadi va tarbiya topadi. Oila nafaqat biologik, balki ijtimoiy va ma‘naviy birlik hamdir. Unda insonning dastlabki hayotiy tajribasi, qadriyatlari va xulq-atvori shakllanadi². Jamiyatning rivojlanishi ko‘p jihatdan oilalarning mustahkamligiga bog‘liq. Chunki har bir oila alohida kichik jamiyat sifatida faoliyat yuritadi. Agar oilada tinchlik, o‘zaro hurmat va mehr-muhabbat hukm sursa, bunday muhitda voyaga yetgan farzandlar ham jamiyatda o‘z o‘rnini topa oladigan, mas’uliyatli insonlar bo‘lib yetishadi. Aksincha, oiladagi nizolar, befarqlik yoki e‘tiborsizlik bolalarning ruhiy holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin³. Oilaning asosiy vazifalaridan biri – tarbiyaviy vazifadir. Ya’ni, farzandni nafaqat jismonan, balki ma‘naviy jihatdan ham yetuk qilib voyaga yetkazishdir. Bola oilada kattalarga hurmat, kichiklarga mehr, halollik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni o‘rganadi. Shu sababli oila “birinchi maktab” deb bejiz aytilmaydi. Bundan tashqari, oila jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda ham muhim rol o‘ynaydi. Mustahkam oilalar soni qancha ko‘p bo‘lsa, jamiyat ham shuncha barqaror va rivojlangan bo‘ladi. Oila orqali milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an’analar avloddan-avlodga o‘tadi. Shu jihatdan qaraganda, oilaning jamiyatdagi o‘rni beqiyosdir. U nafaqat shaxs tarbiyasining asosi, balki jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida ham namoyon bo‘ladi.

YOSHLAR TARBIYASIDA OILANING AHAMIYATI

Yoshlar tarbiyasida oila eng muhim va hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Chunki bola hayotining ilk davrlaridanoq aynan oilada shakllana boshlaydi. Uning fe‘l-atvori, dunyoqarashi, odob-axloqi va hatto kelajakdagi qarashlari ham ko‘p jihatdan oiladagi muhitga bog‘liq bo‘ladi. Shu sababli oilada berilgan tarbiya inson hayotida asosiy poydevor vazifasini bajaradi. Bola ko‘proq ota-onasiga taqlid qiladi⁴. Ularning gapirish

² Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992. – 160 b.

³ Musurmonova O. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 210 b.

⁴ Qodirova F. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018. – 245 b.

uslubi, muomala madaniyati, atrofdagilarga munosabati – bularning barchasi farzand tomonidan bevosita qabul qilinadi. Agar ota-ona o‘zini to‘g‘ri tutsa, hurmat va mehr asosida yashasa, bola ham shunday fazilatlarni o‘zida shakllantiradi. Shu jihatdan qaraganda, ota-onaning shaxsiy namunasi tarbiyada juda katta ahamiyatga ega. Oila yoshlarning nafaqat axloqiy, balki ma’naviy rivojlanishida ham muhim rol o‘ynaydi. Farzandga to‘g‘ri tushuncha berish, uni yaxshilik va yomonlikni ajrata olishga o‘rgatish, mustaqil fikrlashga undash – bularning barchasi oilada boshlanadi. Agar bola kichikligidan to‘g‘ri tarbiya olsa, u keyinchalik jamiyatda ham o‘zini munosib tutadi. Shuningdek, oilada mehr-muhabbat va e’tiborning mavjudligi ham juda muhimdir. Farzand o‘zini qadrlangan va tushunilgan his qilsa, uning ruhiy holati barqaror bo‘ladi⁵. Bu esa uning o‘qishiga, rivojlanishiga va jamiyatga moslashishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Aksincha, e’tiborsizlik yoki befarqlik yoshlar tarbiyasiga salbiy ta’sir qilishi mumkin. Yoshlar tarbiyasida oilaning ahamiyati beqiyosdir. Aynan oila farzandning shaxs sifatida shakllanishida asosiy muhit bo‘lib xizmat qiladi. Shu sababli har bir ota-ona tarbiya masalasiga jiddiy yondashishi zarur.

OTA-ONANING FARZAND TARBIYASIDAGI MAS’ULIYATI

Ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas’uliyati nihoyatda katta va muhim hisoblanadi. Chunki har bir bola avvalo oilada tarbiya oladi va uning shaxs sifatida shakllanishi ko‘p jihatdan ota-onaga bog‘liq bo‘ladi. Farzand tarbiyasi nafaqat uni boqish va kiyintirish, balki unga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatish, ma’naviy jihatdan yetuk inson qilib tarbiyalashni ham o‘z ichiga oladi. Ota-ona farzand uchun birinchi ustoz va namuna hisoblanadi. Bola ularning har bir harakatini kuzatadi va o‘ziga singdiradi. Shu sababli ota-onaning o‘zini tutishi, muomala madaniyati, boshqalarga bo‘lgan munosabati farzand tarbiyasida muhim rol o‘ynaydi. Agar ota-ona halol, mehribon va mas’uliyatli bo‘lsa, farzand ham shunday fazilatlarni o‘zida shakllantiradi. Ota-onaning vazifalaridan biri – farzand bilan doimiy muloqotda bo‘lishdir. Bolaning fikrlarini tinglash, uning qiziqishlarini qo‘llab-quvvatlash va muammolariga befarq bo‘lmaslik muhimdir. Bu orqali bola o‘zini tushunilgan va

⁵ Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2010. – 220 b.

qadrlangan his qiladi. Natijada uning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi. Ba'zi hollarda ota-onalar faqat moddiy ta'minotga e'tibor qaratib, tarbiya masalasini ikkinchi o'ringa qo'yib qo'yadilar. Bu esa noto'g'ri yondashuv hisoblanadi. Chunki farzand uchun eng muhim narsa – mehr, e'tibor va to'g'ri yo'naltirishdir. Tarbiya jarayonida sabr-toqat, izchillik va mas'uliyat juda zarur. Ota-onalar farzandni mustaqil hayotga tayyorlashlari ham kerak. Ya'ni, uni qaror qabul qilishga, muammolarni hal etishga va o'z xatti-harakatlari uchun javob berishga o'rgatishlari lozim. Bu esa kelajakda farzandning hayotda o'z o'rnini topishiga yordam beradi. Ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas'uliyati beqiyosdir. Ular farzandning nafaqat bugungi, balki ertangi hayoti uchun ham javobgar hisoblanadi. Shu sababli har bir ota-ona bu masalaga jiddiy yondashishi zarur.

XULOSA

Yoshlar tarbiyasida oila eng muhim va asosiy tarbiya maskani hisoblanadi. Chunki har bir insonning shaxs sifatida shakllanishi, uning axloqi, dunyoqarashi va hayotga bo'lgan munosabati avvalo oilada boshlanadi. Oila muhitida berilgan tarbiya insonning butun hayoti davomida unga yo'l ko'rsatib turuvchi asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas'uliyati juda katta bo'lib, u faqat moddiy ta'minot bilan cheklanmaydi, balki ma'naviy va axloqiy tarbiyani ham o'z ichiga oladi. Farzandga mehr berish, uni to'g'ri yo'lga yo'naltirish, hayotiy qadriyatlarni singdirish ota-onaning asosiy burchidir. Oiladagi sog'lom muhit yoshlarning jamiyatda o'z o'rnini topishida muhim rol o'ynaydi. Mehr-oqibat, hurmat va ishonchga asoslangan oilalarda tarbiya topgan farzandlar kelajakda jamiyatga foydali, mas'uliyatli va barkamol insonlar bo'lib yetishadi. Shu sababli har bir oila farzand tarbiyasiga jiddiy e'tibor qaratishi, yosh avlodni to'g'ri yo'nalishda tarbiyalashi zarur. Faqat shundagina jamiyatda sog'lom ma'naviy muhit shakllanadi va barkamol avlod voyaga yetadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992. – 160 b.
3. Musurmonova O. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 210 b.

4. Qodirova F. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018. – 245 b.
5. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2010. – 220 b.
6. Ziyonet.uz – Ta’lim portali materiallari. (ko‘rilgan sana: 2026-yil aprel)